

www.e-rara.ch

Compendium Medicinæ Universæ

Zwinger, Theodor

Basileæ, M DCC XXIV [1724]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-149800>

Sectio VII. De Doloribus Stomachi

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

far. rubr. Porro *Trochisci de Carabe & de Terrâ sigillatâ cum Tinctura Martis, Tincturâ Sulph. Vitriol.* & blandè acidis, conducunt : v. gr.

℞. *Aquæ Burs. Pastor. Portulac. Plantag. an. ℥ij. Acet. Rosarum ℥i℥. Troch. de Carab. de Terra sigillatâ an. ℥i℥. Syrup. myrtin. à ℥vi. ad ℥i. Misc. & cochlearim da.*

In hujusmodi misturis commodè adduntur *Oculi Cancrorum*, quando nempe metus est coagulati sanguinis in Stomacho hærentis; aut etiam *Sperma Ceti* in jusculo calido dissolutum assumatur, ad dissolvendos Sanguinis grumos, ubi fluxus ritè fuerit sedatus. Sanguinem autem coagulatum adesse ostendunt post Vomitum color Faciei citrinus aut lividus, debilitas Pulsus, aut Syncope, aut Stomachi inflatio, Nausea.

In Spleneticorum Vomitu, crebriores recidivas optimè arcet *Martialia*. In Vomitu copiosiore, ad *Syncopen, Ascitem, &c.* tendente, mira præstat *Absinthium*, quocunque modo usurpatum. Præmittenda tamen aut subinde socianda erunt *Martialia*.

Externè applicetur *Theriaca cum Croco, Aceto Rubi idæi* irrorat. vel *Panis tostus Aceto intinctus, & Pulvere Caryoph. inspersus.*

SECT. VII.

De Doloribus Stomachi.

C A P. Unicum.

De Præcordiorum anxietate, Cardialgia & Soda.

Ventriculus ex se nullo sensu nullâque molestiâ corpori molestus est. Sed verò in Præcordiis, id est, in eâ regione, quæ costis nothis, anteriora

(C) 3

versus

*Anxietas
præcord.*

Cardialgia.

Causæ.

versus Sternum se inflectentibus, circumscribitur, non rarò sunt *Anxietates* seu inexplicabilis quædam molestia, quæ Ægros maximè inquietos reddit. Subinde etiam *Dolores* difficillimi in Scrobiculo Cordis sentiuntur, qui *Dolor Stomachi* seu *Cardialgia* dicuntur. *Anxietates* excitat Vomitus ab assumpto vomitorio imminens; *Cardialgiam* verò dolor ille atrocissimus, qui duriora aut grandiora deglutita sequitur. In utroque casu malum oritur ab affecto sinistro Ventriculi orificio, quod maximè sensibile, & ad Contracturam proclive est. *Anxietas* vaga est, & ab irritante oritur; *Cardialgia* autem fixa, & à convulsiva adstrictione provenit.

Anxietates omnes oriuntur à superiori Ventriculi orificio; quod ostendunt similes angustia Vomitus præcedentes, & cœnam largiorem insequentes; Hystericas etiam affligentes, cum à rusticis sapius leventur, item Febrium intermittentium Paroxysmos nunc concomitantes nunc antecedentes, cum à potu frigido insigniter exasperentur. Accedunt *Anxietates* ejusmodi, contorsioni Vertebrarum supervenientes, quæ indubiè in Stomacho hospitantur; sicut & illæ in Febribus malignis, quæ, licet per sudorem levare videantur, cessante tamen sudore redeunt, parili ferè ratione ac Diarrhœa imminutâ diaphoresi. *Causæ Anxietatum remotæ* sunt nunc acriora assumpta, v. g. *Mercurius sublimat. Arsenicum* &c. nunc Alimenta corrupta, ut *Fructus boræi*; nunc *Flatus* & *Humores æruginosi* in Stomacho; nunc *Fermenta*, nunc aliunde suscepta, in *Peste*, *Morbisque contagiosis*; nunc Ventriculi ipsius vitia, *Inflammatio* putâ, *Eschara*, &c. nunc denique nervorum ejus vitia convulsiva, ut in *Vertebrarum Contorsione*. Pro quarum causarum varietate varianda est Cura.

Car-

Cardialgia nomen sortita est à Lipothymiis, Sudoribus frigidis, aliisque ejus Symptomatibus, licet Cor immediatè non afficiatur. *Dolor* sanè est toti corpori funestus, in sinistro Ventriculi orificio locatus, quod maximè sensibile est, & in quasvis operationes animales jus habet; adeo ut *Vulnus* leve ibidem inflictum lethale sit. Observandum autem, quod quandoque anteriorem Abdominis partem fugiat, & circa ultimas pectoris Vertebrae dorsum affligat; imò & ex subsequente Oesophagi dolore sæpè inter Scapulas sursum ascendere videatur. Interdum etiam Collo compressionis sensum infert.

Cardialgia natura.

Causa proxima Cardialgiæ est læsio Orificii sinistri Ventriculi, quod ratione nervorum & spirituum, quibus ditatur, interdum totum genus nervosum in consensum trahit. Læditur autem Orificium illud sinistrum vel per *Consensum*, ut in Nephritide atque contorsione Vertebrarum; vel per *Essentiam*, idque 1. ex *Stomachi contentorum vitio*, in specie *Flatuum*, frequentissimè in Ventriculo vacuo oberrantium, quique Hypochondriacis & Hysteriis, præsertim si corripiantur Febre quâdam intermittente, familiares sunt; & oriuntur primariò ex pituità acidâ, vel sponte, vel Bilis aut Succus pancreatici in Pylorum regurgitantis vitio, effervescente. Sunt & *Contenta porracea*, à viridi colore sic dicta; partim ex corruptione assumptorum, partim ex varia Lymphæ pancreaticæ, aut biliosi Succus inquinati miscelâ, in specie ex Bile æruginosa, acido vitiosè austero repletâ, cum Bile amarâ concrescente, oriundâ: quæ *Anxietates* & *Cardialgias* inferunt. 2. Propter *vitiosa Assumpta*, v. g. Caseum, Lac coagulatum, quod Symptomata Venenis similia infert, Hirudines intus receptas, Aquâ

Causa.

salitâ denuo evocandas, Arsenicum, Scarabæos, &c.
 3. Ex ipso *Ventriculi*, aut partium vicinarum, *vitio*,
 v. g. Ulcere in orificio *Ventriculi*, Scirrho *Mesenterium*, *Pancreas*, *Jejunum* & *Pylorum* occupante.
 Pertinet huc mœror ad *Cardialgias* contumaces disponens.

Diagnos.

Signa. Frequenter imminetia *Deliquia*, faciei
Livor, *Sudores frigidi* superveniunt: *Ægri* interdum quasi exanimati jacent, interdum mire se jactitant nescii quid agant. Benè distinguenda est *Cardialgia* à *Colicâ*, dolor enim in priore sursum vergit, in posteriori versus *Lumbos* & *Renes* descendit. Quin & *Cardialgia* rarò sola est, eaque horrenda, interdum ferè epileptica *Symptomata* infert.

Prognosis.

Prognosis. Qui os *Ventriculi* sensiliius habent, & raræ sunt texturæ, magis periclitantur; præsertim si in *Cardialgia* frigeant, aut si *Lipothymia* aut *Convulsiones* superveniant. In *Febribus acutis*, præsertim malignis, *Cardialgia* meritò suspecta est. Pessima *Anxietas* & *Cardialgia* oriuntur ex *Bile porraceâ* & æruginosâ; quam proximè sequitur, quæ est ex *Lacte coagulato*. Ista ex *pituîtâ viscidâ*, plus minus acidâ, contumacior quidem, sed minus periculosa est.

Curatio.

Cura. Removeatur *Causa*, & placetur *Dolor* per appropriata *Opiatis* mista. Ad removendam causam in *Affectu* per *Essentiam* ex contentorum aut assumptorum *vitio*, optima imò verò necessaria sunt *Vomitiva* v. gr. *Radix Ipecacuanbæ* ad ʒss. cum *Tartari vitriolati* ʒss. in formâ *Pulveris*, cum *Infuso folior.* *Thée*, vel *Jusculi* alicujus, sumenda. Conveniunt post hæc *Purgantia*, sed *Opiatis* miscenda, ne malum exasperent, adeoque in majori dosi propinanda. V. gr.

℞. *Massæ Pilular. Eman.* vel *Mass. Pilul. è Succino Craton.*

ton. vel Pil. Aloephang. cum Scaſſion. gr. xv. ad ʒi. Extract.
Troch. Albandal. gr. i. vel tutius Resin. Jalapp. gr. ij. Laud.
Opiat. gr. i. vel iſſ. cum ſ. q. Extract. Abſinth. f. Pill.

Conveniunt tales miſturæ iis, quibus facilè ſolvitur Alvus, quibusque Lympha acrior ſalſo-acida eſt, ut in Scorbuto; & quibus denique Intestiſtorum dolores, aut ex levi purgatione Suffocatio, ſuperveniunt. In *Poterii Pilulis cathol.* in hoc caſu commendatiſſimis, præcipuum ingrediens ſunt *Antimonii flores correcti*, ut per inferiora purgent, qui *Magneſia ſaturnina meteorizata* dicuntur.

Aliàs ſi Cardialgia oriatur à flatibus, exhalationibus ex efferveſcentiâ humorum in Duodeno, v. gr. in Febris intermit. aut Paroxyſmo hypochondriaco, conveniunt inprimis *Clyſmata* ex *Carminativis* parata, V. gr.

℞. *Radic. Angel. ʒii. Fol. Origan. Brunel. Menth. an. M. j. Flor. Chamom. M. ſ. Sem. Anif. Fœnic. Dauc. an. ʒj. Bacc. Laur. ʒiſſ. Coq. in ſ. q. Aq. & Urin. humanæ. Colaturæ ʒx. adde Olei Chamomill. vel Aneth. ʒiſſ. Salis Anglic. lax. ʒij. Elect. lenitiv. Elect. de Bacc. Laur. an. ʒſ. Ol. ſtill. Anif. Fœnic. an ʒſ. M. F. Clyſma, unâ, vel ſi ſtatus obſtent, duplici vice injiciendum. Parantur etiam hujusmodi Clyſmata ex Vino albo cum Oleo ſtill. carminativo.*

Veneſectio in Cardialgia nil juvat, niſi per acciſſens, ut in inflammato Ventriculo. Conveniunt autem poſt *Purgantia*, pro *Cauſarum* ratione, vel *Aromata* blanda in flatibus, vel *abſorbentia* in bile porraceâ, ut taceam propria Ventriculi vitia, debitis modis curanda. *Aromatica* ſunt *Radices Enulæ campan. Angel. Fœnic. Folia Origan. Menthæ, flor. Anthos. & Verbaſc. Cort. Citr. & Aurant. borumque Elixir.* Egregium ſpecificum eſt *Chamomilla*, præſertim *Romana*, ejus decoct. vel *Effentia* cum proprio *Spiritu*,

vel *Spir. carmin. vegetab.* parata, & *Oleum still. saphyrinum* commendatissima existunt. Subinde *Oleum destill. Carvi & Succini*, efficacissima sunt. Commendatur etiam *Spiritus Salis ammoniac.* cum *Essent. Opii.* Si simul percipiatur Ardor in regione Stomachi, addantur his temperata acida, sc. *Spiritus Nitri cum Spir. Anis. dulcific. & Syr. Granat. acidorum.*

℞. *Aq. Chamom. ℥iij. Syrup. Cydon. ℥ij. Elix. Menth. ℥ss. Ol. still. Chamom. gutt. vj. Laud. opiat. gr. iij. Syr. de Canella ℥j. M. Dosis cochl. ij. vel iij.*

Vel quod promptè juvat: ℞. *Aq. Card. bened. Flor. omn. Pæon. an. ℥j. Syrup. de Absynth. de Semper-viv. an. ℥ss. Liqu. Terr. fol. Tart. ℥ij. Antimon. diaph. Cinnab. Antimon. rectific. an. ℥j. Theriac. cælest. gr. vj. Misce detur ad Vitri. Sumatur pars dimidia statim unâ vice, de residuâ verò portione singulis duabus vel tribus horis cochleare plenum capiatur.*

Si Dolor oriatur à contentis acribus, acidis, porraceis, specificum est *CrySTALLUS*, v. gr. ℞. *CrySTALL. ppt. ℥j. Coral. rub. ppt. C. C. ust. an. ℥ss. Laud. opiat. gr. ij. vel iij. M. pro aliquot dosibus.* In Dolore ex haustu *Mercurii sublimati* conveniunt *CrySTALLI cum Theriac. & Butyro rec.* desuper hauriendo vel *Lac copiosum*, vel *Cyathum Muriâ Brassicæ capitata repletum.* In Dolore ex *Aciculis* aut *Vitri frustulis deglutitis*, convenit *Oleum amygd. dulc.* ad ℥iiss. in Jure Galli. Pro Senibus egregiæ sunt *Pilulæ Poterii*, sc.

℞. *Ambr. gryf. gr. ij. Mosch. Croc. orient. an. gr. j. Opii Theb. gr. iv. M. f. Pill. devorandæ, sumendo interea Decoct. Lign. Sassafr.*

Externa.

Inter Externa *Tacamahaca cum. p. 3. Bals. Peruv.* subacta omnibus præfertur; cui vix cedit *Caranna.* Conveniunt etiam *Olea dest. Chamom. Mac. Carioph.* Item *Ol. stomach. Cratonis.* Nec non *Fotus* aut *Sacculi ex Carminativis* in *Vino decoctis.* Si Dolor oria-

tur

tur occasione frigoris externi, & inde natæ flatulentia, convenit *Sacculus sequens* :

℞. *Milii tost. m. ij. Furfur. m. iij. Sal. com. decrep. m. j. M. Calefiant in sacculo interpassato, & applicentur.* Mulieribus, quæ ex impuritatibus matricis, ut putant, Dolore Ventriculi affliguntur, conducit *Unguentum pomat. cum* duabus partibus *Sevi hircin.* scrobiculo Cordis mane & vesperi inungendum. In Cardialgia ex hausto *Mercur. sublimato* proficui sunt *Fotus ex fol. Hyoscyam. alb. Absinth. Rom. & Mastich. in Ol. rosac. violac. liliac. & anethino coctis.* Item *Cataplasma* hoc egregium anodynum :

℞. *Fol. Hyoscyam. alb. & Malv. sub prunis coctorum & pistorum an. ℥iij. Farinar. Hord. & Lentium cum decoct. Malv. ad debitam consistentiam redactar. an. ℥ii. Mucilag. sem. Psyl. Cydon. an. ℥i. Misce & Applicetur calidè.*

Succedit *Soda seu Ardor Stomachi*, in quo sentiuntur quasi copiosi Fumi sulphurei seu igniti per gulam ascendentes. *Causa* est ab *acido vitioso* effervescente cum quodam *Salino oleoso*. Salina enim dum effervescunt, acorem inducunt, qui eo major, quò plus Olei vel Sulphuris adjunctum est. Unde iracundi quibus bilis promptè in Ventriculum regurgitat & cum acido effervescit; item Hypochondriaci, assumptis pinguibus, butyraceis, dulcibus & saccharatis, quæ facile acorem contrahunt, vel aromaticis acribus, Allio, Ceba, &c. quæ facile cum acido effervescunt; ingurgitato plus minus copioso Vino, *Sodæ* obnoxii sunt.

Cura. Temperanda humorum acrimonia, aut acidum vitiosum invertendum, per *Absorbentia*: unde *Morsuli ex Cretâ Mynsicht. & Later. pulveris.* expertissimi sunt. Conveniunt etiam *Lapilli Cancr. Ebur. ust. Bol. Armen. Coral. ppt. Lapis Carphon. Crystal. ppt.*

ppt. Lac Lunæ, Siliqua ceracea, Syrup. ex Sumit. Querc. Succus & Syrupus Portulacæ, Lapis Prunellæ in Aq. Sambuci dissolutus, tandem & Cremor Tartari. Post sedatam effervescentiam evacuentur Contenta per Decoctum aut Infus. Tamarid. vel usum Rhabbarbari.

S E C T. VIII.

De Contentorum in Intestinis Expulsione læsa.

*Vitia Ex-
cretorum.*

Equidem tractanda prius veniret tam Chyli à facibus secretio læsa, quàm Succorum pancreatici & fellei effervescentia vitiosa; sed ne actum agam, sufficiet annotasse, quosvis Morbos chronicos propter cruditatem acidam Stomachi, vel oriri, vel foveri à vitio horum duorum Succorum, ac vitiatam inde Chyli perfectione & separatione. Adeoque & isti morbi, qui ordinariò obstructionibus Hepatis, Lienis, Mesenterii, &c. originaliter adscribuntur, reverà vitio digestionis primæ, & hinc alterationi Chyli in Duodeno tribuendi erunt: non secus ac plura Mulierum circa Menses *Vitia* radicem primam circa has partes figunt; unde si quæ Obstructiones, Tumores aut similia Mala Viscerum abdominis in chronicis Morbis subindè observentur, producta potissimum morbosa asserenda sunt.

Expulsio Contentorum in Intestinis læditur. 1. Quando *diminuitur*, ut in *Alvi Suppressione*. 2. Quando *augetur* in *Alvi Fluxibus*. 3. Quando *depravatur*, ita ut contingat cum *Torminibus, Dolore &c.*

CAP. I.

De Alvi Retentione.

*Alvi sup-
pressio.*

Alvi retentio, suppressio, vel constipatio appellatur Symptoma excretionis Intestini recti abolitæ
vel